

Кр
Ortenlanъ A.

Џаџџъ Џьrla

KRAJNASIZDAT
Rostov-Don 1927

Кар. 253 - 1

Карачаево-Черкесская
ОБЛАСТНАЯ
БИБЛИОТЕКА

Temircini tyşy.

(1917 inci çylyň revoliusiasy çyqardan
alqyn işci sabynda çyrygen fantazia emda
xareketleni, revoliusiadan sorada kimle
fajdalannanyn sifatlav).

Solvsuz iş qolubuzda, qojnubuzda,
buub turqan temir sabyr bojnubuzda.

Qan teger bet alqan ças, qart, igi, aman da,
xalqqa reaksiala sinnen zamanda.

Sözde segiz saqatqa çalqa tutulqan,
işdeva segizgeda segiz qosulqan.

Onalt saqatlyq çaly da çutulqan,
aaly çelymden tileb, tynav qutulqan.

Işci sabyly menda biri edim,
dunjamdan bezib, suub çyryjedim.

Malym, mylkym eki ajaqym eki qolum,
çegyc bla temir tyjgen, tutxan çolum.

Çyda bolalmaqan xalda icim kyjyb,
termileem ahlma, köryrge syjyb.

Bir Issi kyn kœrynmeden bulut, tuban,
xaua tlv tnc, ŝuuldaed ullu Qovan.

Esgi kiimlerimi bajlav slytma,
hajda clydym syjymly tuvoan çurtuma.

Başymdan kyn, tyvden ese çer çaqaed,
sanlarımdan ŝlyldav ter aqaed.

Svsadym da colda quru gırçyn qava,
qara svcuq taba ajlandym cava—cava.

Svcuq iciv salçyn cerge tartxanedim,
talqanyma solv izlev çatxanedim.

Tajannanlaj cınaclydym cerge çetiv,
kirpiklerim qlylyqanuŝajd esim ketiv!

Bir zamanda kyn tutulub kec bolqanca,
çerni ysy işci, elliden tolqanca.

Tav, tyz qalmaj qara cavka olturqanca,
kœk kykyrev çer da tebrene turqanca.

Qyzy bajraqlan tutub qollarına,
çiti qarav oqlarına, sollarına;

Qyçradyla dunja vuzub tœrt çanına,
aŝyq bolqan ajyleca mal qanına.

Çlyjnlary birigiuly, ylgylyed,
bir muratlar bolqan belgilied.

Kimi çyrlav, kimi çetgyrlykden çylav,
kimi da keliv meni vaŝym sylv:

«Nek çatasan bir tylbyzmy sen da biz da
tur da qošul birlešeik barıbyz da;»

«Çeter endi tar dunjabız bir ken bolsun!
adam bolqan barı birdi em ten bolsun!»

«Bajlaqa boşqa qıjın satxanıbyz
bysyrevge «Qanlı ıx» kyn tabxanıbyz»

«Bitev kœrgen zulmubuznu unutmajın,
bu kyclykleri birin da qurutmajın.»

«Ne œeleik ne da bygyn qan alajyq,
ne kerti «it» ne da adamqa sanalajyq.»

Dev ajtroqa kœk qatı-qatı çaşnadı,
bizni taba bir bulut enib başladı.

Kelib ysybyzde toxtab, bizni kœryb,
bulutdan da birev cıqıdı salam berib:

Kerme qaşlı, qısxı saqallı, teren kœzly,
qaşxa manıylajly, asarlı em da kesgin
sœzly.

Isci, ellini halına acıy kyjgen,
tuvoqan çeri «Sibir» den da bizni syjgen.

Aslan kibik tœrt çanına ajlanaraq;
har cımlası «hurluq» sœzge bajlanaraq;

«Dunja quralqanlı mugur çashaqanla!
etin, terisin çanıvar aşıqanla!»

«Kœbdy zalimlege qulluq etgenigiz!
çanıqlıznı tas eterge cetgenigiz»

«Kapitaloqa qarşeb endi yryleik
başbıznı qutxarır yeyn tirileik!»

Qızın bla svumajın qan alajıq
qart kapitaloqa ketmez cara salajıq!»

«Bizni biribiz köbdy alanı onlarına!
buqov salajıq zulmucu qollarına!»

«Közyynde köz çummajın kyreşigiz
bytyn dunja çarlıları birleşigiz!»

«Çaşasın işçi sınyfın birliği
anı azat eterik çannız tiriligi!»

Dev qıçırıp axır sözy alaj bitdi
xalqnı col başçısı bolub alda ketdi.

Ol saqatdan tavla özenlege avqanca,
çerge çanur tyjyl adamla çavqanca.

Enişkege auşxanca öerdeğile,
çan kirib tiş bşartoqanca köerdeğile.

Közge tuban, cars cavdırqan özenleden,
qavırca tar em qarannı gözenleden.

Tutmaq bulbulları qalmaj boş bolqanca
Şarqdan kyn tiib dunja nyrden toloqanca,

Сынлыанı qolları, ajaqları bajlananca,
сынсызла da qoltuqlaşыb ajlananca.

Gapon degen popnu ajtxan sözyn sıjlab,
«çaşasın patcax »degen çırnı da сыrlab.

Arvazyna barqanlyqda ötmek tilev;
«ketigiz közümy allıñdan» deb tiş bilev
bizni qojlanı quvqanca qvuv syrgen.
çuavny ornuna patron oq, bergen.

Ol kyn anı qolundan minlev çan öelgen,
«ma sizge ötmek!» deb xilikge etiv kılgen.

Nikalaj da ol kyn tyrmege kirgenca
taçb, taxtı tas bolqanca, erigenca

«Ax... artıqlıqlım çetdi» deb qaltırav,
közleri temir terezeden çılırav

turqanyna çarlı xalqnı köly keniv
bitey Ressejni işçi sınlı çeniv.

Xar erkinlik qolubuzqa berilgenca
biz da buqovdan ıcxınlı kerilgenca,

köergenimde: men da qaldım yjırsynyv,
umutsuz çaşav cıqdı deb seirsini.

Birliğimiz ol kyn bizge xurluq berdi
amma bizge plan sızoan «Lenin» edi.

Lenin ol çılđa qırq çeti çaşındaed,
bu köergenim oktiavrnı vaşındaed.

Şarq tǝşǝrǝvnu ajtoǝan sǝezleri:

Esgı adet řeriatdeb birni alǝb,
nazik belim anǝ zar ǝygynden talǝb,
dunjanǝ ken ǝařavundan quru qalǝb,
qǝjǝnlǝqqa kǝz kǝre kesimi salǝb,

Ne siasatdan erkinligim bolmajǝn,
ne buda ǝandǝ deb adamqa sanalmajǝn,
zalimleden bir kǝn kelib qan almajǝn,
artǝqlǝqa ezib, ǝelmej ne qalmajǝn;
Kǝzyv kelse xajvanǝca eltib satǝb,
kǝeryge syjmegenimi qoluna atǝb,
men ǝazǝqqa da bu zorluqla bek tatǝb,
azmǝ turdum řařxǝnlařǝb avrub ǝatǝb?!

«Qǝzǝbǝznǝ erge berlikbiz bv ajda
qalǝnnǝ kǝb berellik kelsin hajda»
deb dorǝ etib ǝyrygenne qǝřda ǝajda
«ǝazǝq ǝannǝ satma» derik bizge qajda?

Bǝlaj bla eskilikde xarib bolub,
dorǝ ǝařavdan ǝqalmaj vařmǝ culub,
bu zatlanǝ kǝrgen kǝzym qandan tolub,
ǝařaǝanem mugurlanǝb, ǝǝlav, ulub.

Toloqan ajca Oktjabr tuvoqanında;
Ressej zalimleni vojnun buvqanında,
kyclyk xaqsyzlyqnı keñge quvqanında,
burun meçisuvluqnu da çuvqanında:

«Tıšırıvqa oquv, bilim nege kerek?»
«dunjada xurluq çaşavdan bolsunla erek»
degenleni basxanedi emen Terek,
senda sına ol çaşav igi ese dejrek!

«erınme» dev tajaq bla uruvcula,
«erkinme» dev bizni ezib turuvcula,
çuav etsek: vojnubuznu buvuvcula,
œldyle bu çahillikni quvuvcula!

Oktjabr aj har bir zatnda teñ etdi.
Bijni kœmyv qulnuda hur etib ketdi.
Qarannılyqnı kynleri œldy, bitdi.
Tıšırıvda hur bolurqa zaman çetdi!

Hajda tıšırıv bolqan turmajıq çatıv!
em bu baqalı zamannı boşxa satıv,
çaravsuz adet, namısnı ucuzlatıv;
har zatdan ulyş alajıq mıllık atıv!

Kœbdy endi esgi çaşavdan cıqajıq;
xursuzluq dunjasyňa taban urajıq,
har bir işde erle bla bir bolajıq,
Çarq çaşav sosializm qurajıq!..

Ne ycyn tuvduq?

Nyr kœrmein mutxuzlannan mɔdax kœlle,
qartlɔq kelginci bygvlgen mugur belle.

Tot ɔyrekden sɔdrɔlɔv ɔyqan sœzle,
dunjasɔna ɔylaj, soqur bolqan kœzle,

Qar, boran kyjdyryv ɔɔrɔlqan betle,
synv, bɔcaq kesib sɔlqan etle.

Qɔɔrda—bucxaqda ɔersiz qalqanlada,
ɔalɔlɔq etib belleri talqanlada,

Qazavatda topal, tœnek bolqanlada,
fabrikle sanɔn yzyv alqanlada,

Bɔla barɔ bir ɔercikge tyjylgenle,
kœrsen dersen: delegatxa iilgenle!

Bašlarɔn qašɔjɔla qotur ašaqaŋca,
neda bir ullu zorluqda ɔašaqaŋca.

Bir alada qaš keribda kylyšedile
bir—birine bɔlaj ajtlɔv sœlešedile:

Ne ycyn tuvduq ajt çanym bu dunjaqa?
ketelmezlik bolub Germanqa Danjaqa!...

Savdan ælyb qara çerge kirirgemi?
neda ælmej, savluqqa termilirgemi?

Oqese patcaxqa askerlik etergemi
«sen çasa» deb biz dunjadan ketergemi?

Çanlardan eñ qarıvsuz bulbulla qadar,
æsgenleni em ucuzu talla qadar.

Bir sljbıbz tergevybyz bizni bolmaj
çasarqa tuvduq-ælmej neda qalmaj?!

Zavotlaqa çalsız kirib işlergemi?
ahlubuznu çalannacılıq kyşlergemi?

Em artında oramqa tægylyrgemi?
balacılıqlarlbız aşdan ælyrgemi?

Biz işleb başxas aşav kijergemi
«xaqm» desen tutmaqqa jergemi?

Tutmaqda da acılıq, çalannacılıq çetib,
auşxanla ketgen çerge bizda ketib;

Andada toqmaq tajaqlı tijergemi?
emda çahanim otunda kyergemi?

Oqaj.... biz kişige amanlıq quvmadıq!
neda biz bu çasavqa deb tuvmadıq.

Bygyn bizni kibik minni kœly tardı
akin esde tutulluq bir zatçbq bardı:

bygynny kyn bizni ycyn buzdu, qardb,
amma bygynnyda tamblasb bardb!...

Kynda, ajda batar, tyzlyk batmaz, cbyqar!
eşda ol kyn, zorluqlanb hurluq cbyqar.
Dev kœl etib axyr sœzlerin ajtdyla
mьdax—mьdax bolub har kim qajtdyla,

bir min toquz cъz on cœtinci cъlda
tuvub, cœşab kelgen bьltьrda, bьjьlda

cъlduznu tuvarьna kœb termildile
œlgeni œlseda savlarь kœrdyle.

Anь tuvarь ycyn tyjyl ekile, ycle,
anь tuvarь ycyn ketdi, cъz min kycle.!

Anь icinde kœble quvanьb cœşajla,
anь kœgetin saqatlada aşajla.

Çartьlanь‘ cъzьqlanь quandьrqa
balalarьn oquv bla cъbandьrqa:
sovet vlast mьndan arьda oldu!
anь çolu çarьyla ycyn keç bir çoldu.

Da....çoq bolsun onsuzlanь œksyzlygy
v...cœşasьn sovet vlastnь tyzlugy!..

K a f k a z t a v l a r .

Kœkde qylyc turqan kibik qyñyrlanby,
Terk bla tenizni ortalaryn alby
avruqanña darmanlyq etgen suvlarby
cegetde cegeti, icinde bylarby.

Ne qyş, ne çaj ketmegen qyравlarby,
Bir alamat kœrynedi Kafkazny tavlarby.

Bylanby birleri ajrylyb bek œsyb,
qalqanlanbyva œsdyrmej başyn kesib.

Kasbi tennizge ajlanby qaraqanca,
bu turusu çyregine çaraqanca,

Qatyndan qaltırav qacqan tosu, çavu
seir tyylmyd gjaureuq mini tavu?!

nœgerleri munu sijlav ariv kœryb,
buzdan, qardan ylyş almaj mlyna berib,

«Çaňyzbylyz» deb erkeletib kiik etib
beş berstadanda artlyq miik etib.

Nuh fajqambar vsy bla œtgendi dejdile,
tœbbesinde kezcgigin ol etgendi dejdile:

Tœgeregi da darmanly taza hava
bulut, bojnundan qucaqlav çaňur çava.

Kœryngen çer qalmaj ol tavnu buzları
zekijdile çaşları emda qızları!

Malçılıqnı sajlav alqandı ataları,
Birazda oqusala need xataları?!

Icinde çaşaqan xalqla bu tavnu
qaja randa işlejdile qoj bavlarnı.

Tabiqat savqaqa bergen bajlıqları
ceget, caulları icinde çajlıqları.

Ol tavladaı meni da œsgenim, savlarım,
Başları teşik, tyvy cirik bavlarm.

Bu zatları varı meni syjdyrelle.
Esime tyşse çyregimi kyjdyrelle.

Aladan cõqlı şimalqa, çyrygenimde,
Ressej milletleni bitev kœrgenimde;

Çeksyzlykny, yjsyzlykny syrgenimde,
qurbatlıqda buz kibik erigenimde:

Ax...tuvqan çer—tuvqan çer deb termileem
Mini tavqa varı qurman bolsum deem.

Oñ bermegen çyrekçigimde totuma
Çanım qurman syjymly turqan çurtuma!

Q a r a c a j l ı .

Har kyn kibik, bygyn da har adam ulu
quturadyla, ojnajdyla oram tolu.

byladan birine kelgendi qara kyn;
ol qoşulmajdy syjsen quvan, syjsen ækyn!.

Qarasanda aqylcyqly tyz balacyq
qaşy qara, kœzykleri abba alacyq.

Har bir zatı xajran bolub qalır kibik,
çyrygen çerinde ulyş alır kibik.

Sınav bir kœereem deb qatyna barsa;
işin, xalın bilirge syjyb çuq sorsa:

çylamuçquqları tœnereb kœzynden.
muruldajdda çuq aňlatmajdy sœzynden.

Turuşunda mldaxlyq bardy, kœely tardy
neda bolsun bir çarty çercigi bardy.

Senda sınasan tanırsa çanı bardy
adamqa uşaqan çanlyz sanı bardy!..

Bu açayıb, bu tamaşa, bu ne işdi?
bu miskinni salpylatxan bu ne kyşdy?

Oqaj, munu unuqdurqan bir zat bardı;
munu kœly bu dunjaqa buzdu, qardı.

Inçivyn ajtalmasada auvzundan;
men bir zatçlq sezdim anı avazından:

savluqda savluqu bardı, bek zekjdi;
seir tyylmyd, oqudan çahilme dejdi!

Çahil necik bolmasın ajt! bek şaşqandı,
çazıqnı belinden kœb çykle basqandı.

Inaralın sözleri çanın alqandı;
cınlar myjyzca kœrynyv qalqandı:

«Allah oquvnu, bilimni xaram kœrgendi
saña» dev mollada mña auaz bergendi

Qarañlıqdan quralqan şeriqat da,
burunqu namıs, ve xalqda esgi adetda,

Mña çyklyk etiv basıv turqandıla,
baş mñılsın bişirgen,, quurqandıla.

Ma...bu zatla varı munu ezgendile,
ilmudan umutçuqun cırt yzgendile

Çoqmud ol çazıqqa bir xapar ajtırıq?
«ala celdyle» dev quandırv qajtırıq!...

Bygyn öldy.

(Leninni ölgөн кыныны жақни 21 январқа
maxsus etilgendi).

Kesini işin unutoqan, artoqa atqan,
işçi qıral ıeyn tyrmede çatoqan,
zulmunu çoq eter ıeyn çanyn satqan
işçi, ellini ökyly bygun öldy.

(Qanly ixx kın) de işni unutmaqan,
(Lena) da artıqlıqny qurutmaqan,
tyzlykdena çyregın suutmaqan
adalatly atabyz bygyn öldy.

Kynsyzleni halyna aseb, çılab,
alanı qutoqlar ıeyn kesin qıjnav,
bizni ıeyn buqovlu tutmaq sınav
ajlannan, em çyrygen bygyn öldy.

Qolu cögyç, oraqdan boşamaqan,
bir minutnu tıncılıqda çaşamaqan,
qarnyn tojdurub ötmek aşamaqan
çarılalanı köpyry, bygyn öldy.

Soqur xalqqa qarɣılıq nıryn cacqan,
amma kapitalistle andan qacqan:
vlastnıda Ressejge kelib alqan
xurluqnu baqanası bygyn celdı.

«Bu cılduz tuarılıqdı har bir qajda,
Germaniada, Balkanda, em Qltajda,
amma birleşsin qarılıla hajda hajda!...
deı boluqdan soleşgen Lenin qajda.

Atam bla anam̃ saq̃b̃šlar̃

Čašc̃q̃bb̃z̃ æsyb̃ ulluc̃q̃ bolsa,
bir adam̃ñ mal̃ñ urlab̃ tutulsa;
Tyrmeden saṽ c̃q̃almaj̃ çutulsa:
biz̃ çar̃bl̃laq̃a kim̃ qarar, ne eterbiz!

Neda zamañ kelib̃ q̃bz̃ sajlasaq,
em̃ art̃nda birevlege bajlasaq,
otuñ çard̃br̃r̃q̃a tabmaj̃ ajlansaq
çaravsuz̃ çerge æsdyrsega neterbiz!

Neda bizge çaraq̃an bir çāš̃ bolsa!
ariṽ bizni kœltyre beli talsa;
amma «ilmu» degendeñ kende qalsa
qol sala bilmeseva neterbiz?

Blañ bar̃ndanda taza bolsa,
lakin bilgeni araql̃, boza bolsa,
bu eki zatxa xalqñ oza bolsa,
mylkybyznỹ bošasava neterbiz?

Ç u a b

Bağalı atam bla anama çuab:
oqumaqan bilmejdi gynax, suab!

Siz birer çarlı ellisiz tyjylmysyz?
ellini adam eteriga ilmudu.

Har bir zatın sizge vlast halal kœrgendi,
çaşlı, qızlı ucyn maktab acıv bergendi.

Anacıqlm senda mektabqa ijsen meni;
qorquvlarına tyşyrmezedim seni!

Alaj bolmasava birda çanlı kyjme,
çahilleden adam bolmaz boşnu syjme!..

Oktjabrın bajramı edi.

Minlev çanla kesinde ælgen,
işçi xalqqa xurluq bergen,
kapitalqa «ælym!» degen
Oktjabrın bajramı edi.

Mazlumlarnı, faqırlarnı
uruda tutqan alarnı,
cacıv cıqqan ol qalarnı
Oktjabrın bajramı edi.

Kommunizmanı cennetinden,
em da tatlı kœgetinden,
«çarlıla aşıyn» degen:
Oktjabrın bajramı edi.

Sosializma tuşmanların,
palkovnik, genaralların
tœkgen alarnı qanların
Oktjabrın bajramı edi.

«Bolsun xalqqa tenlik» degen,
«işçi, ellige kenlik» degen,
bizge bu xurluqnu bergen
Oktjabrın bajramı edi.

Tersliksiz tyrmede çatqan,
eti terisine qatqan.

Çazqlan tışna atqan
Oktjavrn bajram edi.

Xalqn sınıflege bœlgen,
çarln ızndan kylgen,
zalimle da icinde œlgen
Oktjavrn bajram edi.

«Dunjada adam çaşamasn,
menden başqa aşamasn»
degenleni cancqan başn
Oktjavrn bajram edi.

Adamn hajvanca çekgen,
işçileni qan tœkgen
ol bajlan ucuz etgen
Oktjavrn bajram edi.

Mından on çıl alqa tuvqan,
kapitaln kençe quvqan,
taza bla kirni çuvqan,
Oktjavrn bajram edi.

Mollalağa.

Kommunizmanıñ nury tijgen çaşcıqıñ
Qarañ ilmuğa burmaçn jahu=
aman= molla!

Çarlıqıqdan quru qalqan başcıqıñ
Alham bla Quxu bla urmaçn jahu!

degen

Avazıñ buzub «fal» acma jahu
Miskin, faqır xalqqa «bek tut» dev bergen
Çoruqıñdan kesin keñ qacma jahu!

Işin bla sözün birer çol tutub
Majrışb ketgenin bildirme jahu,
Mixrabda ajtoqan sözün unutub
Alamıñ kesine kyldırme jahu!

Kesekleden çatxqan anacıqıñ
Kir suv bla ovağa salmaçn jahu,
Bar bolqanıñ çañız tapacıqıñ
«Sın taş etermen» dev almaçn jahu:

Avruvnu baqarqa bilmesen közym!
Bilmejme deda ajt çaşırma jahu,
Doktor bolmaqanıña coqdu sözym
Çañız xalqıñ olçañña aşıрма iahu!

Dunjanь çarьqьn atqan kynymde
Meni ycyn kişini ezdirme jahu,
İsxatьm verilib çatqan kynymde
Faqrдан encirek çyzdyrme jahu!

Men celseм «mavlud» deв anam çazьqьn
Amalsьzqьa tьjьv çaşama jahu,
Faqr, miskinge tьjьnşlь azьqьn
Qarnьnь turquzuv aşama jahu!

Emda «elli ikinci kecesi» deв
Bolqan mylkyn suvqьa qujdurma jahu,
Tabmaqan çazьqьa bir tuqum bir deв
Borexa qoj aldyrьv sojdurma jahu!

İekici kcersenda bek acuvlanьv
Tcrt çanьnь birda talama jahu,
Kesinq şlsanь şkafqьa salьv
Sezdirmej myiьşyn çalama jahu!

«Zina da gynaxdь» deв avazla berib
Adamьn tergeyn çьqmacьn jahu,
Kesinq qara qaş qьzlanь kcrьv
Saqalьnь vojav çьqmacьn jahu!

Bizge tar axьrat saьa tar ese
Şajtannь kelyne cctmecin jahu,
Bizge bar çaxanim sanьa bar ese
Sen da ters çolqьa ketmecin jahu,

Senden tilekçigim: alamьn ezib
Mashablьqsьznь syrmecin jahu,
Çahilni cctvrykge inannanьn sezib
kcbdy endi aldav çyrymecin jahu!

Komsomolnu çyrb.

Leninni çolundan başxa çol tutmam,
Marksizmi tamamdanda bilirmen.
Çarlbı ycyň kyreşgen çyrekni suutmam,
(Elsemda tyzlykny ysynde çelyrmen.

Ustalyňm kögyzgen çoruqdan çyqmam
Partiýany çolun men çasatlyrman.
Xavlelik bla tergeymy çyqmam,
(Eksyzge bilim köget asatlyrman.

Абынлы, сырынып келген оңсузну
Qolundan tutub saqlap çyrytyrmen.
Ataslyz, anaslyz qalqan oñsuznu.
Ata, analyq etip çol yretirmen.

Çarlbıla, miskinle meni atam, anam
Alany raxat çasarlaryň syemen,
Çaş çyrekçigimden alaqa salaman.
Kynden, keceden toxtavsuz iemen.

Faqlı inçilgen çerde çasamazman
Kyçlykden saqlarma ezilgen sanly.
Alqyň çarlbı tojmaj aşda aşamazman,
Çasaryň izlermen çarlbı çanly.

Oquv kəgyzgen çolda biraz əssek.
Тың җаһавнъ амалън гольда етервиз.
Birleşib kapitalnъ bojnun kessek.
Muratlarıvızqa alaj çeterbiz.

İkici, oram xavle kəz avruum,
Bir da хъjnъcъnъ kəryrge syjmem,
Kəzyv bla blaqa kelse qaruum
Xalqımdan birevny bu zatoqa ijmem

Tyz çoloqa ysyryv səleşir tilim
Qaranı xalqıma çol yretirmen,
Alaqa sinseva çarqlıq bilim
Kommunizma ga alıv ketermen.

Q ы з ы л а с к е р .

Kœkle, çerle cars, tuban bolqanında,
Dunjanı ısy çanuardan tolqanında,
Qarañnılyqnı ıesin uzaq quvqan
Qan icgen çanvarlannda vojnun buvqan,

Çaşasın, proletarlanı temir qalası
Q ы з ы л а с к е р і ш і , ellini balası!

«Brangelni, Kalcaknı» tenizge qujqan,
taxtaların qalaların tyvynden ojqan,
Zorluqlar Ressejde çailıw, œsgen
Zamanda sıqlıw blanı vojnun kesgen.

Çaşasın! proletarnı temir qalası
Q ы з ы л а с к е р і ш і , ellini balası.

Qazavat beaqın alıw oñ qoluna
Synysyn, uşgogun begitiv soluna,
İşçi xalqnı diktaturasın saqlarıq,
Har zamanda qoruruq, anı çoqlarıq.

Çaşasın! proletarnı temir qalası
Q ы з ы л а с к е р і ш і , ellini balası!

Atı ajtılsa: Angliyanı esi ketgen,
Andanda ozub Polşanı ötyne çetgen,
«Cenberlenni» kycy ketib, halı bitgen,
Bu çanlanı çanını alqan, ucuz etgen.

Çaşasın, proletarnı temir qalası
Qızıl asker işci, ellini balası!

Kyclyk dunyasına ullu qorquv salqan
Zalimleni başın kese qolu talqan,
Eldem körse acuvlanı kœkre kergen.
İşci elli sınıqycın canını bergen.

Çaşasın, proletarnı temir qalası,
Qızıl asker işci, ellini balası!

Tuşmanlanı çyregine oq sablaqan
Ezyvcyleni çelkelerinden qablaqan.
Miskin xalqı qoruqan emda qoruruq,
Anı kycy bla çarlı xalq soluruq.

Çaşasın, proletarnı temir qalası
Qızıl asker işci, ellini balası!

İşci, elli xalqqa kesin œkyl etgen,
Alar ycın çanını bergen em qan tœkgen,
Qarşı ketgenleni anı tyz çoluna
Alın uatuvcu synıcy qoluna

Çaşasın, proletarnı temir qalası,
Qızıl asker işci, ellini balası.

Endi bizda kyleik!

Alqyn ne halda edik endi qalaj bolqanbız?
Alqyn quršov qısaedi erkinlik alqanbız,
ol zamannı qatında endi nasıbdan toloqanbız,
Emiycyleni boşab rahatlıqda qalqanbız.

Kişi çoqdu bilmegen esgilikni halların.
tyjmegenda bek azdı kopitalqa salların

Dunja quralqallı da tar qabırda çaşadıq,
mugurluq cılamuqun gırçın bıla aşıdıq.
giaurlaqa uruna kycybyzny boşadıq,
kœzybyzny avu bardı soqurlaqa uşadıq.

Bizni inçitmeklikden bir minut boşamalla,
belgili etibizni bişirib aşamalla.

İssiz, yjsyz miskinni arbazından syrgende,
«çal ber» degen çalçıqa patron oq, bergende.
(Eksyzny kœrgen çerde ket laqanat degende,
xıbbıl qollu işçige ma bu xalla kelgende

Qıjynın, çalın tabmaj aşdan çanla œlgende,
Kimda necik cıdared bu zorluqnu kœrgende.

«İşlesemde öleme, işlesememde öleme,
aşlıqdan qırılsaqda syjynnygyn bileme.
Qılıqlın köre turub allına nek keleme,
mıñdan tyzlyk izlegen men mıñdan da telime»

Degen onov sinñened bytyn dunja işçile.
Artıqsızda Ressejde, işçi bla elçige.

İnqılab cılarıbyz muratlanı kördyle,
bizni qutoqarır yçyn, kece kyn çyrydyle.

«Çazıqlanı çerine biz öleik» dedile,
carıqların qanğa bojab hurluq alıv berdile.

Bizni yçyn bek sıjıbla, bizni yçyn çan bergenle!
xaleklikge keterca halıbyznı körgenle.

Bu soluvsuz çykleni költürgenle taldıla,
nenca işçi, ellile indeklede qaldıla?!...

Em haqlı aşav, em da köbny çanı aldıla
sanavsuz, sansız kynde zorluqlaqa saldıla.

(Ekynnyk bir zatıbyz: aslır köb tözgenbiz.
şukur bolsun endiva tamırların yzgenbiz.

Burunqulanı sözy: «köbgen bir kyn atılır,
cekden ozub, zat syrme işeksiz bol qatılır
zulmunuda köb quvma varı çasaun satılır,
kyçlykny artı bir kynde çer tybynde çatılır».

Degenne uşav biznida cekden ozub sıqdıla,
mazlumlada alanı endi urub çyqdıla.

Endi ese artıqlıqnı eşiği çabıldı,
işçi qandan tajmaqan kapitalist qabıldı.

Ressej zalimlerini tuluqları qaqlıdı,
faqlırla, çarılaraqa tamam hurluq tabıldı.

Aladan qutulqanek çahillikge kyjebiz,
soqur çaşav tas bosun bizda oqurqa syebiz.

Qızıl çulduz cıqqanıl soqur kœzleda kœrdyle
«oququz» deb kyreşib tilsizlege til berdile.
Kœb xalqn çahillikden uzaq çerlege syrды,
Bu çulduznu har çeri çarılalar yeyn nyrды.

Bizda çahil xalqlarız çarılqlıqlın alajıq,
kœb zaman artıqa qaldıq, endi alıqa barajıq!

Munu nyry tigenle muratına çetelle,
bu çarılqlıq tennizdi mına kœble ketelle,
Bu bolqan çerde bajla çaşav tabmaj bitelle,
bytyn dunja çarılsl mından umut etelle.

Munu bergen zatların başqasından tabmajız,
ilmü, çarılqlıq bolsa: kişige «ij» deb cavmajız.

Hajdaqız çoldaşlarım çarıl çaşav izleik!
kerek zatbız bolsa berlikdi andan tileik.
Qart, çaşdı deb qaramaj, qalmaj ilmu bileik,
kœbdy çılacaqqlarız inçib, endi bizda kyleik!

U c u l a.

1—Qar teren Aj çarlıq
Çarlıq ıñanqa çararlıq
a... marça uvoqa cıqarlıq?

2—da... bolmasava atarlıq?

1—Birda qajıqlırma anı ıyın sen
Kerek zatnı quradım men
çenñil bol alan kij cavar!

2—oj, aşıqlırmacı, savır!

1—Bir qaraldı kerdım gıaur.

2—Ol qavırdı teli, qavır!
birini assır ıcı sıjmej,
birida qadalıv ijmej,

Biri cavadı ajaqları taşqa tijmej,
birida çuncuv tabanında igi kijmej,
ne bolsada Ketdile,
caullaqa çetdile.

1—majna qojan—majna qojan!
çuqun kelib turmada yan!
sen teli kœremen bajan!
hajda—hajda ızımdan tajan!

2—Oqaj... beri ajlanıb keledi,
marça buqun bizni kœred!
taladada eki it yred,
oqese adamıb syred?

1—qojanna tyjyl quşqa uşaidı,
majna qulaqqa taşajdı!

2—qajqlırma ol xans aşajdı.
Cırpı tœbelede çaşajdı!

qorqma biz anı tabarbiz,
ol qaşa bizda çabarbiz.
tab tyşse «tarx» deb atarbiz,
anı eşikcigin çabarbiz!
etin bişirib qabarbiz!
terisin eltib satarbiz!

1—Hajda Cabılsıb barailıq!
çatqan çerine qarailıq,
tamam kœzyn den uraıq,
bizda allaj birge çaraıq.
bir zamanda qojan turub,
çyrekciği tebi urub,
qujruququn klac burub,
qalıñ cegetlege kirib,
barqanıñ blada kœryb,
capsala çetalmadı kişi kœrub.

1—«Uvqa tebresen bek tojma
çortalmajın namıs çojma»
desem «qoj allah ycyn sojma»
deen, ma endi tabsan qojma!

deb œbkeleb bir birine,
çarlada abına, syryne,
ajda batarqa az kœryne,
qajtdyla blada yjlerine!

987

Цена 25 коп.

Baqaş 25 kop.

3 коп.

НА КАРАЧАЕВСКОМ ЯЗЫКЕ

А. УРТЕНОВ: СБОРНИК СТИХОТВОРЕНИЙ

КРАЙНАЦИЗДАТ

Ростов н/Д. ул. Фр. Энгельса, 57